

ערב שבת קודש לסדר 'ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר', תשפ"א

צר לי עליך אחי רבי זישא מרא דשמעתתא של חכמי הונגריה

בלב נשבר ומורתח לווינו השבוע למנוחות את הגאון החסיד רבי משה אלכסנדר זושא קינסטליכר, המכונה בפי כל יודעיו ומכיריו – ר' זישא, בן בנו של הגאון הצדיק רבי צבי אב"ד סעבען, שהאיר את עינינו בתורת ובתולדות חכמי הונגריה וגלילותיה.

אותו ר' זישא שמשחר ימיו נתקשרה נפשו בתורה, היה הרוח החיה בישיבת פרשבורג המעטירה (שכונת 'גבעת שאול' ירושלים), להרים את קרן התורה ולערוך 'קובץ תורני' שהיה כ'מעין' המתגבר מדי חודש בחודשו. ותיכף אחר נישואיו עם אשתו החשובה תליט"א, העלה על שולחן מלכים חיבור מונומנטלי על תענית בכורות. ידי מרטטות בכתיבת שורות אלה!

הקשר שלי עמו החל בשנת תשמ"ח, עת החלי לחקור את מנהגי הקהילות העתיקות אוסטריה-הונגריה, וכעבור שנים אחדות כשהמשכתי בחקר תולדות חייהם של מאות רבנים וכלי-קודש, ור' זישא היה לעיניים.

משה התעסק בעצמות יוסף

כאשר הונפה החרב על יהדות מפוארת זו וגלילותיה, מלבד האבדה הגדולה והקשה לישראל כשריפת בית אלוקינו, נסתם הגולל גם על תולדותיהם של אלפי חכמי ישראל מרגן ורבנן, רועים נאמנים ומסורים לצאן מרעיתם, מהם גם ענקים ממש שהאירו פני כל הגולה. ולו זו אף זו, נסתם הגולל על רבבות עובדות קודש הליכות והנהגות טהורות של אותם קדושי עליון שהיו צרורות באמתחתם של תלמידיהם שעלו על המוקד.

אחד היה ר' זישא שהקדיש את ימיו להחיות את העצמות היבשות, להזכיר את הנשכחות. וכך נקרא המכון שהקים – מכון זכרון הונגריה! הוא ניחן בכשרונות מיוחדים ונדירים: אהבת דעת שאין כמותה! הבנה עמוקה! בהירות וישרות השכל. היה שמח על כל ידיעה כמוצא שלל רב! מכלול סגולות אלה ניכר בחיבוריו הרבים והעצומים, אשר לא יסולאו בפז.

השהייה במחיצתו היוותה חוויה בלתי נשכחת. בזכרוננו הפנומנלי הכניס אותי לעולם זוהר, עולם מלפני מאות שנים, אותם דורות מופלאים שהיו ואינם עוד. וכל זאת מתוך צניעות יתירה ובענוה ובמאור פנים.

אופי מחקרו לא היה 'כחוקר' גרידא, אלא מתוך התרפקות וגעגועים עזים לאותן תקופות זוהרות, וכל פירור מידע חדש, גרם לו לשמחה והתרגשות.

בשנים תש"ן-תש"ס הקדשתי חלק ארי מימי לחקר תולדות חכמי 'שבע הקהלות'. לאורך כל שנות עבודתי,

משולחנו של יחיאל גולדהבר

פרשת בשלח תשפ"א

היה למצפן ולעיניים, לא רק בידיעות אלא גם בהכוונה לאופן הכתיבה וההנגשה לקהל. מאז ועד עתה היה מזרזני להוציא את המחקר הזה לאור עולם, וטרם זכיתי לכך.

כמה פעמים הביע בפני את התרגשותו בעקבות הגילויים שחשפתי בתולדותיו של האי גברא רבא רבי עמרם חסידא, וגם את מערכת תולדותיו טרם זכיתי לסיים.

בדבר אחד אוכל 'להתגאות': בשנים האחרונות החל לפרסם כתב-עת 'עלי זכרון' לתולדות רבני וקהילות הונגריה, גליון שהפך מיד לקובץ שעלה על שולחן מלכים. דומני שאת הרעיון והדרבון לכך קיבל ממני. שתיארתי לפניו את ריבוי התגובות שהנני מקבל על המאמרים היוצאים משולחני, ולמיטב הבנתי היה זה ה"מכה-בפטיש" שדחף אותו ולקחת על עצמו אתגר חדש, ועל אף שכל ימיו ברח מציבוריות וכבוד. הוא החל להוציא את פרי עטו ב'עלי זכרון' שלו. הקובץ משך אליו כותבים רבים שהתלהבו ונגשו מן האפשרות לפרסם ידיעותיהם והבנתם במסגרת העלים של ר' זושא. ואף הוא, איזן ותיקן את דבריהם ולא פעם תרם לכתובים ידיעות והבנה ששינו לחלוטין את פני המאמרים שהוצעו בפניו – וכבר אפשר לומר שקנה אותם בשינוי. אך הוא בצניעותו, הסתיר עצמו כדרכו.

ר' משה יקר הערכים! חכמינו מוסרים: 'בא וראה כמה מצוות חביבות על משה רבינו, שכל ישראל נתעסקו בביזה, והוא התעסק במצוות, שנאמר – חכם לב יקח מצות'. בה בשעה שיהדות הונגריה הייתה מוזנחת מחקירה ודרישה, היה הוא היחיד שהתעסק בעצמות קדושים וטהורים, והחיה את העצמות היבשות.

המנהג בקהילת מאטרסדורף המעטירה היה, שיום ה'חברא קדישא' ערכו בר"ח אדר, והמרא דאתרא היה דורש בכל שנה בעת הסעודה. בשנת תק"ס חל ר"ח אדר בפרשת תרומה. החת"ס עמד אז שמדויק לשון הפסוקים מבחינים שמשה רבנו לא נדב לנדבת המשכן מאומה, ולכאורה הדבר תמוה, הלא בני ישראל הצטוו 'ויקחו לי תרומה'! ומעלה יישוב בהקדמה שנדבת המשכן הייתה מביזה הים, והרי משה לא לקח מביזה הים, ולכן לא היה לו כדי תרומה, וממשיך: "אך היא גופיה צריך טעם שלא התעסק בביזה הים בשעה שהייתה מצוה רבה, עד שאמר הקב"ה דבר נא לשון בקשה. וי"ל שעסק במת מצווה והוא עולה על כולם" (דרשות דף קיט סוף טו"ג)

אין ספק שעל ר' משה אלסנדר זושא אפשר להכריז: התעסק במת מצווה והוא עולה על כולם!!!

גדולה האבידה ואין לה תמורה.

ברור ופשוט שאותם מאות ואלפי חכמי ורבני וגאוני הקהילות, שבראשם מרן החתם סופר, יצאו לקראתו לשוש ולשמוח, עם האי גברא רבה שהגיע אליהם לנג-עדן, האיש הגדול שבזכותו אור פניהם ואישיותם נתגלו בעולמנו, ושפתותיהם דובבות ומרחשן בבית המדרש.

יתומים היינו, חבל על דאבדין ולא משתכחין,

יחיאל גולדהבר

קופת רבי מאיר בעל הנס זצ"ל
כולל "אהבת ציון" לעדת זובבורגן סלאבי וקוואר
בעתיק ירושלים תכני"א

נשיא כבוד באה"ק:
רבי צבי קרנסטליכר שליט"א
נאביז הערפנטשטאט
רבי יוסף אדלר שליט"א
נאביז סורא
נשיא לשכת הארמזווסטא
סדומילינא

לשנה טובה תכתבו ותחתמו

ב"ה ירושלים, יום חמשה חודש חשוון שנת ה'תשפ"א

כבוד רבי מאיר בעל הנס זצ"ל
הגאון הגדול

בשם נשיאות והנהלת כוללנו הרגו מתכבדים להגיש למי"ע דריש מתוכיותי
(ע"י הרקת קוי"צ) שנתקבלו בקופת כוללנו בתקופת
שכר הכל של

שמו"ם אנו להודיע שהתמיכה החשובה
הגיעה למסירתה הקדושה ובה זכה ע"כ
להשתתף בכל הטוב הנעשה ע"י כוללנו
הק.

תקנתו האמצעי שבה 'משיר' בפעלו
הטוב לתרום ביד רחבה למען קיום
והתפתחות כוללנו ומפעליו הקדושים.

ובזכות זה יתברך הוא וביתו בשפע
ברכה והצלחה ואלקא דמאיר יענהו
בכל משאלות לבו ושיוכה לקבל פני
משיח צדקנו בב"א.

מיר באשטעטיגען מיט דאנקבארקייט
דאס ערהאלטען אייער שטיצע צום
הייליגען צוועק פון אויסהאלטונג
הונדערטער סאמיליעס, אלמנות מיט
יתומים רבנים און לומדי תורה.

מיר וויללען האפען אז איהר וועט
שטענדיג שטרעבען זיך צו בעטייליגען
אין די וואהלשטאטען פון הייליגען כולל
מיט א ברודערליכע האנד.

אין זמית פון צדקת רבי מאיר
בעל הנס זאלט איהר מיט אייער
סאמיליע גיבענשט זיין מיט שפע ברכה
והצלחה וכל הישועות ולבני צבא.

אדרעס: כולל "אהבת ציון" מאה שערים רחוב עין יעקב ת"ר 5111. טלפון 7776 ירושלים

חכם בא לעיר
תנו כבוד לתורה

ביום ד' ב' אדר בשעה 3:00 יופיע בשערי עיר קדשנו ת"ז
הרה"ח הרב הגאון הג' הצדיק המפורסם פאר הדור והדרו ח"פ
בוציק שושילתא רבי נשיאה ממשפחת רם
אדמו"ר בקש"ת

מרה 'עקב אלימלך פאנעשה שליט"א

הרב ואברהם העש יקא ותלמידי ריש מתיבתא הדייטת התורה משמר.

נשיא ואמריכל כולל זיבענבורגען וסלאבי באה"ק ת"ז
(אשר ישרו אבתותיו הקדושים קדש נאמרים)

כל סבבדי התורה ומוקרי וחמ"י רבני מתבקשים
לבוא בהמונים לקבלת פני מדישו
הקבלת פנים תהי' בשערי בתי כולל זיבענבורגען

הנהלת כולל זיבענבורגען וסלאבי
בעתיק ירושלים תכני"א

דפוס "הירושלמי"